

Don Jozef Heriban SDB

salezián kňaz, profesor biblickej teológie, misionár

1925 – 2009

Don Jozef Heriban SDB

* 7. mája 1925 Šelpice

+ 16. apríla 2009 Rím

Jozef Heriban sa narodil 7. mája 1925 v Šelpiciach pri Trnave na západnom Slovensku. Jeho rodičia, Ignác Heriban a Mária, rodená Bohovičová, sa usilovali dať svojim trom deťom dôkladnú kresťanskú výchovu. Keď mal pätnásť rokov, doľahol naňho tvrdý životný úder – náhle mu zomrela matka. Jej smrť hlboko poznačila mladého Jozefa a prinútila ho hlbšie sa zamýšľať nad zmyslom života a nad svojím povoláním.

Po skončení základnej školy v rodisku Jozef začal navštevovať biskupské gymnázium v Trnave. Pretože otec mu chcel zaistiť solídnu výchovu, zveril ho saleziánom, ktorí v Trnave spravovali študentský domov. Počas gymnaziálnych štúdií Jozef vynikal nielen svojou mimoriadnou inteligenciou a veľkou rovnováhou charakteru, ale aj usilovnosťou v štúdiu – táto vlastnosť ho sprevádzala po celý život.

V roku 1943 vstúpil do saleziánskeho noviciátu v Hronskom Svätom Beňadiku a o rok, 16. augusta 1944, zložil prvé rehoľné sľuby. Nasledujúce tri roky pokračoval v štúdiách v Saleziánskom pedagogickom študentáte v Trnave a v rokoch 1947 – 1950 si tu robil aj povinnú pedagogickú prax ako profesor cudzích jazykov.

V roku 1950 aj jeho zastihla „barbarská noc“ z 13. na 14. apríla, keď komunistický režim v Československu zlikvidoval všetky mužské rehoľné domy. V tejto kritickej situácii sa zdalo, že cesta mladého klerika Jozefa k jeho povolaniu je definitívne zahataná. Ale on sa nevzdal a s malou skupinou mladých saleziánov v noci 1. septembra 1950 s veľkým rizikom tajne prekročil hranice vlasti. Cestou zažil nejedno dobrodružstvo.

Napokon sa Jozef Heriban dostal do Turína, kolísky saleziánskeho diela, a nerušene pokračoval v štúdiu. Tu sa 1. novembra 1950 navždy zasvätil Pánovi doživotnými rehoľnými sľubmi. V rokoch 1951 – 1955 si vykonával teologické štúdium na Pápežskej saleziánskej univerzite v Turíne a zavŕšil ho diplomovou prácou a dosiahnutím licenciátu z teológie. Následne bol 1. júla 1955 v turínskej Bazilike Panny Márie Pomocnice vysvätený za kňaza. Radosť z prvej svätej omše však zakalila neprítomnosť jeho príbuzných, ktorým komunistický režim nedovolil vycestovať.

V rokoch 1955 – 1957 sa venoval postgraduálnemu štúdiu na Pápežskom biblickom inštitúte v Ríme a dosiahol licenciát z biblických vied. Krátko nato, v októbri 1957, sa zúčastnil na archeologickej študijnej výprave v Kumráne a Jerichu, ktorú zorganizovala Jeruzalemská biblická škola.

Keď don Heriban skončil biblické štúdiá, saleziánski predstavení ho poslali vyučovať biblické vedy do Tokia, hlavného mesta Japonska. Aby mohol naplno pôsobiť v novom prostredí, musel sa naučiť ťažkú japonskú reč aj písmo. V rokoch

1957 – 1967 prednášal Sväté písmo ako profesor v saleziánskom Teologiccom študentáte v Chôfu (Tokio) a zároveň zastával funkciu špirituála bohoslovcov. V rokoch 1965 – 1973 pôsobil ako kaplán a špirituál pri veľkej škole Inštitútu dcér Márie Pomocnice Seibi Gakuen College v Akabadenai (Tokio). Jeho odbornosť v biblických vedách ocenili aj univerzitné vedecké kruhy a požiadali ho o spoluprácu. A tak v rokoch 1968 – 1973 pôsobil ako docent exegézy Nového zákona na jezuitskej Teologickej fakulte Sophia University (Jôchi Daigaku) v Tokiu, ktorá je jednou z najznámejších japonských súkromných univerzít uznaných štátom. Zároveň prednášal Sväté písmo na Shirayuri Women's University v Tokiu, ktorú spravujú rehoľné sestry.

V roku 1973 sa začala nová etapa činnosti dona Heribana v Japonsku. V Osa-ke zastával viaceré dôležité úlohy. Bol direktorom saleziánskej komunity pri strednom a vyššom gymnáziu Seikô Gakuin a správcom tamojšej farnosti (Tennôji Katorikku kyôkai). Popri tejto náročnej práci prednášal biblické vedy na Teologickej fakulte Sapientia University (Eichi Daigaku) a bol profesorom na ďalších dvoch vyšších školách: Shin-ai Women's College v Osa-ke a Obayashi Seishin Women's Institute v neďalekom meste Takarazuka. Osobitnú pozornosť venoval publikovaniu svojich prác v japončine. Pre svojich poslucháčov na univerzitách pripravil viaceré pomôcky na štúdium Svätého písma.

Kňazský a misijný apoštolát realizoval aj uverejňovaním štúdií a článkov vo viacerých japonských časopisoch. Osobitnú zmienku si zasluhujú knihy a spisy zamerané na duchovný a náboženský život mladých. V ďalších spisoch rozoberal otázky rehoľného života, opísal spiritualitu zakladateľky Inštitútu dcér Márie Pomocnice a uvažoval o iných príbuzných témach. Svoje práce publikoval v Japonsku v tamojšom jazyku. Profesor Heriban bol polyglot a okrem japončiny ovládal ešte viac ako desať jazykov.

V roku 1976, takmer po dvadsiatich rokoch pôsobenia v Japonsku, sa profesor Heriban vrátil do Talianska. Cieľom jeho pobytu na Pápežskej saleziánskej univerzite v Ríme bolo vedecké štúdium špecifických tém apoštolských listov Nového zákona. V tomto období začal publikovať v taliančine.

Prvým významným výsledkom vedeckej špecializácie profesora Heribana bola štúdia o kristologickom hymne v *Liste Filipanom* (2, 1 – 5. 6 – 11), ktorú predložil ako doktorandskú dizertačnú prácu z biblickej teológie a obhájil ju 15. novembra 1980 na Teologickej fakulte Pápežskej saleziánskej univerzity v Ríme. V roku 1983 vyšla táto jeho obsiahla štúdia aj knižne, a tak sa stal známym na medzinárodnom fóre.

V septembri 1979 začal na Teologickej fakulte Pápežskej saleziánskej univerzity v Ríme prednášať exegézu Pavlových a apoštolských listov, ako aj novozákonnú gréčtinu. Popri didaktickej činnosti sa venoval vedecko-výskumnej a publi-

kačnej činnosti v odbore biblických vied, pričom dbal na pastoračné účely svojich prác. Ako duchovný syn svätého Jána Bosca zameriaval pozornosť aj na otázky saleziánskeho ducha a poslania vo svetle Svätého písma. Súčasťou vedeckej práce profesora Jozefa Heribana sú tiež početné recenzie vedeckých kníh s biblickou tematikou v rozličných jazykoch vrátane japončiny.

Osobitnú kapitolu jeho práce tvoria publikácie v slovenčine. V roku 1978 sa rozhodovalo, či sa má Jozef Heriban vrátiť do Japonska, alebo zostať v Európe. Slovenskí saleziáni pôsobiaci v Slovenskom ústave sv. Cyrila a Metoda v Ríme (SÚSCM) predložili vtedajšiemu rektorovi Dominikovi Hrušovskému návrh požiadať hlavného predstaveného saleziánov, aby Jozefovi Heribanovi umožnil publikovať biblické práce aj v slovenčine. Ten rozhodol, že Jozef Heriban sa stane profesorom na Pápežskej saleziánskej univerzite a súčasne bude pripravovať najpotrebnejšie knihy z odboru biblických vied pre Slovensko – so zreteľom na potreby kňazov a študentov teológie.

Jednou z jeho prvých významných kníh bola *Bibliografická príručka pre štúdium Svätého písma* (Rím 1986), určená tým, „čo majú v úmysle venovať sa štúdiu Božieho slova na vedeckej úrovni“. Podáva detailný prehľad 406 najlepších biblických diel, ktoré vyšli v hlavných svetových jazykoch v druhej polovici dvadsiateho storočia.

Dielo, ktorým sa profesor Heriban zapísal zlatými písmenami do dejín slovenskej biblickovednej literatúry, je bezpochyby jeho *Príručný lexikón biblických vied*. Prvý raz vyšiel v roku 1992 vo vydavateľstve Slovenského ústavu sv. Cyrila a Metoda v Ríme a dodnes vyplňa veľkú medzeru v slovenskej náboženskej literatúre. Je veľmi používanou odbornou príručkou a poslúži aj pri cudzojazyčných prekladoch. Arcibiskup Dominik Hrušovský v predslove tohto lexikónu napísal: „Vzbudzuje zaslúžený obdiv, že otec Heriban pracoval ako priekopník vo výbere hesiel, v tvorení slovenskej biblickovednej terminológie a v celej koncepcii diela. Po jeho *Bibliografickej príručke pre štúdium Svätého písma* (SÚSCM 1986) dostávame do rúk ďalšiu vzácnu príručku na lepšie poznanie Svätého písma.“

V súvislosti s plodnou činnosťou profesora Heribana v prospech Cirkvi na Slovensku nemožno zabudnúť ani na vydanie jednozväzkového Svätého písma, ktoré v roku 1995 vydal Slovenský ústav sv. Cyrila a Metoda v Ríme pod názvom *Sväté písmo Starého i Nového zákona*. Vtedajší jeho riaditeľ biskup Štefan Vrabec v predslove vysoko ocenil prácu profesora Heribana: „Vzácnou novotou nášho vydania Biblie sú úvodné poznámky k celému Svätému písmu a k jednotlivým knihám Starého i Nového zákona, ktoré osobitne pre toto vydanie vypracoval prof. Dr. Jozef Heriban. Tieto súhrnné úvody umožnia čitateľom lepšie pochopiť každý biblický spis na jeho historickom a náboženskom pozadí, ale najmä jeho miesto a význam v Božom zjavení, jeho osobitnú teologickú náplň a náboženské poslanstvo, ktoré majú trvalú hodnotu a sú aktuálne aj pre dnešného človeka.“

Po dvoch rokoch od spomínaného vydania jednozväzkovej Biblie vyšla v slovenčine (1997) nová kniha profesora Heribana pod titulom *Úvody do Starého i Nového zákona* s výberovou a tematicky zoradenou bibliografiou.

Medzi jeho slovenskými publikáciami zaujíma celkom osobitné miesto kniha *Apoštol Pavol v službe evanjelia*. Jej originalita spočíva v tom, že ju ako slávnostný zborník pripravili k sedemdesiatke profesora Heribana jeho priatelia na Slovensku. Obsah tvorí zväčša slovenský preklad hlavných štúdií jubilanta, ktoré napísal a publikoval v taliančine.

Osobitný literárny druh predstavujú meditácie a homílie – pod názvom *Renovamini spiritu mentis vestrae* –, v ktorých sa profesor Heriban prihovárал mladým kňazom zo Slovenského ústavu sv. Cyrila a Metoda počas ich duchovných cvičení v roku 1996.

Profesor Heriban publikoval aj veľké množstvo článkov a štúdií v slovenských časopisoch.

Činnosť profesora Heribana v odbore biblických vied významne ocenili v roku 1989, keď ho v Dubline zvolili za člena medzinárodnej organizácie Studiorum Novi Testamenti Societas, v ktorej sa združujú významní bádatelia v odbore Nového zákona.

Meno dona Heribana sa uvádza aj v knihe o najznámejších odborníkoch a bádateľoch v odbore biblických vied a archeológii, ktorú vydali v roku 1993 vo Washingtone (USA) s názvom *Who's Who in Biblical Studies and Archaeology*.

Ako hosťujúci profesor prednášal biblické vedy na niekoľkých svetových univerzitách, napríklad na Filipínach, v Nemecku, v Taliansku, v Japonsku a od roku 1993 aj na Slovensku. Zúčastnil sa na viacerých medzinárodných kongresoch biblistov a tiež organizoval a viedol vedecké výpravy do Svätej zeme.

Pocty a vyznamenania

- Riadny člen Studiorum Novi Testamenti Societas, Dublin 1989
- Riadny člen Associazione Biblica Italiana, Rím
- Zaslúžilý docent Teologickej fakulty Pápežskej saleziánskej univerzity, Rím
24. mája 1995
- Štátny občan Rakúska
- Pribinov kríž III. triedy, udelený prezidentom Slovenskej republiky Ivanom Gašparovičom 1. januára 2005 za významné zásluhy o kultúrno-duchovný rozvoj Slovenskej republiky
- Čestný občan mesta Trnava, 5. marca 2006
- Doctor honoris causa Trnavskej univerzity v Trnave, 12. decembra 2005

Podľa zdrojov – Rudolf Blatnický SDB, Jozef M. Rydlo – spracoval Rastislav Hamráček SDB.

Osobné spomienky

S láskou a vďakou si spomínam na dona Heribana. Ani čas mi neberie teplo v duši pri myšlienke na neho. Bol to človek veľkého srdca. Ušľachtilý v spôsoboch, húževnatý a dôsledný v práci.

Mala som tú česť bližšie ho spoznať počas päťročného pobytu v Ríme. Bol mojím spovedníkom, bratom, priateľom. Každé naše stretnutie bolo vzájomnou spoveďou, vzájomným podelením sa s prežitými skúsenosťami. Čas, ktorý sme spolu trávili, bol našou radosťou, povzbudením na ceste. Stále mi dával pocítiť, že ma má rád a že sa zo mňa teší ako zo sestry. Jeho láska a prijatie mi pomáhali rásť. Spájalo nás Slovensko, zasvätenie, charizma.

Podporoval vianočné stretnutia slovenskej saleziánskej rodiny v Ríme a rád sa na nich zúčastňoval. Rád spieval, rád sa zo srdca a hlasito smial. Spomínam si na oslavu jeho sedemdesiatych narodenín v kruhu najbližších priateľov, na spoločné návštevy našich chorých bratov Slovákov v Ríme, na návštevu rímskeho cintorína a modlitbu pri hrobe dona Gorazda Zvonického a na mnoho iných príležitostí. Zo všetkého, čo pekné sme spolu prežili, dal urobiť fotografie a poslal mi ich vždy ako darček.

Čo som teda najviac vnímala na donovi Heribanovi? Predovšetkým jeho bratskosť, prístupnosť, ochotu poslúžiť. Bol vždy k dispozícii. Vnútri mi aj po rokoch často zaznieva jeho veta: „Anička, som pri tebe so srdcom brata a priateľa.“ To neboli len slová. Takto som ho poznala ja. Ako brata a priateľa.

Sr. Anna Chrkavá FMA

Zosnulý don Jozef Heriban SDB bol úžasne pracovitý, inteligentný, tichý, trepezlivý, presný, metodik so zmyslom pre humor. Mal vodcovskú povahu a vzbudzoval dôveru. Keď sa začal Rok svätého Pavla, hneď sa pustil do práce. Nemohol si nechať ujsť príležitosť umožniť iným hlbšie spoznať tohto apoštola, ktorý bol jeho miláčikom. Veľmi ho obdivoval, ba dá sa povedať, že žil pod jeho vedením.

Prispieval do Duchovného pastiera a vždy mal dopredu pripravené príspevky – tentoraz až do júna 2009.

Sestra vikárka z generálneho domu saleziánok v Ríme sa občas naňho sťažovala, že je tvrdohlavý. Každý štvrtok ráno totiž chodil spovedať a rád prichádzal za včasu. Ak náhodou sestry mali posunutý budíček a sestra vikárka mu odporúčala prísť trochu neskôr, nepáčilo sa mu to a napriek tomu dodržal hodinu svojho zvyčajného príchodu. Radšej čakal, využívajúc čas, aby sa modlitbou pripravil na vysluhovanie sviatosti zmierenia. Viac rokov bol spovedníkom generálnej matky a niektorých sestier z generálnej rady a v rokoch 2004 – 2008 bol aj mojím spovedníkom. Dokonca aj sestry z Japonska, ktoré pôsobili v Ríme, chodili k nemu na rozhovory a sviatosť zmierenia.

Každé naše stretnutie sa začínalo Božím slovom. Keďže pred príchodom do generálneho domu slúžil svätú omšu, vždy bol pripravený povzbudiť ma aktuálnym Božím slovom na ten-ktorý deň. Bol veľmi láskavý, ale aj pevný.

Pokiaľ mohol, zúčastňoval sa podujatí organizovaných SÚSCM alebo slovenskými saleziánmi či sestrami FMA v Ríme. Bol dobrým rečníkom, hoci v podstate bol skôr mlčanlivý. Na vianočných slovenských bratsko-sesterských stretnutiach, prípadne na iných rodinných posedeniach rád spieval. Mal krásny hlas. Vedel vhodne zasiahnuť a okoreniť debatu žartovným výrokom.

Pri stolovaní sa síce ponúkol, ale veľmi skromne. Ak sme ho veľmi núkali, žartovne poznamenal: „Poznám svoje ‚ministerstvo vnútra‘, viac si nemôžem dovoliť.“ Nikdy mu nechýbala dobrá nálada a jeho humor príjemne rozveseľoval aj ostatných.

Zaujímal sa o Slovensko, ba možno povedať, že jeho srdce bilo pre Slovensko. Týždenne dostával tlač z domoviny (Katolícke noviny, misionársky časopis verbistov, Katolícky učiteľ, prípadne iné periodiká...) a veľmi sa z toho tešil. Keď ich prečítal, priniesol ich mne. Prostredníctvom internetu bol denne informovaný o dianí na Slovensku.

Som vďačná Pánovi za mnohé milosti, ktoré mi daroval cez svojho verného služobníka dona Heribana.

Sr. Helena Gábrišová FMA

Za profesorom Jozefom Heribanom

Profesor Jozef Heriban prežil dlhý a neobyčajne bohatý život v službe pre Božie kráľovstvo a možno ho stručne charakterizovať niekoľkými ťažiskovými oblasťami: osudy prenasledovaného pre vieru, saleziánska spiritualita, kňazstvo, misie a biblické vedy.

Jeho život sa začal rozvíjať v ovzduší saleziánskych ideálov. Keď sa pokúšala do jeho životného rozletu vstúpiť komunistická moc, Jozef Heriban sa nepoddal, ale rozhodol sa emigrovať do slobodného sveta v Taliansku. Tam potom dôkladne rozvinul talenty, ktoré mu v bohatej miere nadelil Pán. Slovenskému národu robil pritom vždy veľkú česť: stal sa misionárom a profesorom biblických vied najskôr na japonských univerzitách v Tokiu a Osake a v sedemdesiatych až deväťdesiatych rokoch na saleziánskej univerzite v Ríme.

Z biblických vied sa najprv venoval úvodom do Starého aj Nového zákona a postupne sa špecializoval na novozákonné Pavlove listy. Zvlášť vynikal v exegéze *Listu Filipanom* a katolíckych listov. Taktiež bol vynikajúcim znalcom biblickej gréčtiny.

Bol to múdry a nadovšetko skromný pedagóg, obľúbený všetkými svojimi študentmi a kolegami na univerzitných pracoviskách. Na slovenský národ – napriek tomu, že musel zo Slovenska emigrovať – nezanevrel, ale pripravil mu jedinečný dar,

ktorý odráža jeho húževnatosť a neobyčajnú šírku jeho vedeckého záujmu: *Príručný lexikón biblických vied*, ktorý bol prvýkrát vydaný v Slovenskom ústave sv. Cyrila a Metoda v roku 1992. Ide o vyše 1300 strán rozličných introdukcií, výkladových hesiel, prehľadov z biblickej exegézy, hermeneutiky a biblickej teológie, z biblickej archeológie a geografie, množstvo rozličných biblických príloh a registrov. Tento lexikón je a ešte dlho zostane duchovným a vedeckým klenotom, na ktorý slovenský národ môže byť právom hrdý, pretože takéto dielo si vyžaduje celoživotnú a cieľavedomú námahu a sústredenosť a to dokáže len málokto na svete. Táto kniha sa okamžite stala, obrazne vyjadrené, breviárom biblických vedcov a všetkých, ktorí sa chcú niečo podrobnejšie dozvedieť o jednotlivých otázkach Svätého písma.

Publikácia znamenala prvý mohutný impulz k akcelerácii v biblických vedách na Slovensku. Keď toto dielo, teraz už rozšírené na takmer 1500 strán, vyšlo v roku 2005 (na 50. výročie kňazskej vysviacky profesora Jozefa Heribana), profesor J.-N. Aletti SJ z Pápežského biblického inštitútu napísal, že tento lexikón je nielen manuálom, ale aj univerzálnym biblickým kompendiom, v ktorom čitateľ nájde všetko... Rokmi tento slovník rástol a včleňoval do seba nové exegetické disciplíny, pričom o jeho najnovšej verzii možno tvrdiť, že dosahuje dokonalosť... Takéto svedectvo vydal o práci profesora Heribana jeden z najznámejších biblických vedcov sveta.

Patrilo by sa písať ešte o jeho úvodoch k jednotlivým knihám Svätého písma aj o ďalších jeho dielach, taktiež o duchovných cvičeniach, ktoré mnohokrát kázal rehoľným sestrám i kňazom či biskupom. O tom však neskôr.

Ešte jeden detail. Keď v júni 2008 Svätý otec Benedikt XVI. vyhlásil svätopavlovské jubileum, pán profesor Jozef Heriban nás v Katolíckom biblickom diele vo Svite prekvapil ponukou publikovať jeho najnovšiu prácu, ktorej dal názov *Pastoračný testament apoštola Pavla*. Považovali sme to za veľkú poctu a tento Pavlov pastoračný dokument, ako profesor Jozef Heriban nazval Pavlovu rozlúčkovú reč zo Sk 20, 18 – 36, sme v roku 2008 s radosťou vydali. Profesor Heriban komentoval záverečné verše spomenutého diela týmito slovami: „Nech Boh vleje do ich srdíc potrebnú trpezlivosť v skúškach a pokornú dobrotu, aká sa svedčí na Božích služobníkoch. Nech im vnúka absolútnu nezištnosť vo vykonávaní svojej pastierskej služby a odpúťanie sa od všetkých pozemských dobier. Predovšetkým nech ich naplní činorodou láskou, ktorá je schopná obetovať i seba samého pre dobro tých, čo sú v núdzi.“ Takto vyjadril Jozef Heriban Pavlov, ba aj svoj pastoračný testament...

Salezian Jozef Heriban sa teraz po dlhých rokoch osobnej životnej misie vracia do svojej vlasti, aby spočinul v rodnej zemi. Vznešený a múdry, pritom nado všetko pokorný a dobrotivý a ku každému láskavý. Taký bol drahý pán profesor Jozef Heriban, ktorému na Slovensku vďačíme za mnoho dobra. Nech mu je Pán hojnou odmenou.

*Prof. Anton Tyrol,
riaditeľ Katolíckeho biblického diela vo Svite*